

קיד זה ראה את ההתמוטטות המהפכה כסוציאליסט ותיק קיבל את המהפכה כדבר מובן מאליה. אולם הוא היה איש בלי תיימפלגתי מטבעו, נמנע מלהתערב במלחמת האחים בין המפלגות המהפכניות. בר משטרה עסק בפושעים, לא בפוליטיקה. ברבות הימים היה מספר בהנאה כמה פרשות מתקופה סוערת זו. באחד הימים טילפן לו משרד המפלגה הבולשבי, הודיע שנגנבה שם מכונית של הצאר שהוחרמה עליידי המפלגה. היתה זאת מכונית יחידה במינה ברוסיה כולה, ומובן שהנהג נתפש עליידי שוטריו של שדה כעבור דקות מספר. שדה אסר את האישי, טלפן לבולי שביקים בארמון סמולני שיבואו לקבל את הגנב ומכוניתו. אולם זה, שידע את הצפוי לו, שכב על הארץ וסירב לזוז גם תחת מטר מכות. דרישתו: שיצחק שדה ייליה אליו. שדה עשה כן.

בארמון סמולני נערך משפט-בוק, ושנית מספר הספיקו להטיל עונש מוות. אולם שדה התערב, הסביר לשופטים שהנהג אינו פושע אלא טיפש — שהרי אחרת לא היה גונב מכונית שהיא יחידה במינה ובולטת מרחוק. השופטים שוכנעו והחליפו את עונש המוות במכה אחת הגונה. צחק שדה והעיר: „מימי לא ראיתי אדם מקבל מכה איומה בשמחה כזאת.“

אולם כמו לכל מעשיותיו של הזקן היה גם לו מוסר-השכל חינוכי: בימי המהפכה קרוב המרחק בין עונש-מוות וסרת-לחי, זאת טעם גם שדה: שני שוטרים „לבנים“ אסרוהו, אולם בדרך הלם את שני ראשיהם איש ברעהו, נמלט.

כשהקים לבין את הגווארדיה האדומה כדי להגן על המהפכה, התגייס יצחק לנדר ברב שנית. היה לו חואר היסטורי: מפקד הפלוגה הראשונה בגדוד הראשון של הצבא. יש בהיסטוריה פגישות מיקריות המחולות מאורעות. פגישה מיקרית כזו היתה בין יצחק שדה ויוסף טרומפלדור, שניהם חיילים קרביים מקצועיים. שדה היה אז מדרין ספורטאי במכבי, תפקיד שהתגלגל אליו במקרה, מבלי שתהיה לו כל אהדה למטרותיה הציוניות של האגודה. אף כי סבו, הרב, ברח לארץ-ישראל אחרי ש נסתכסך עם השלטון, היתה הציונות רחוקה ממנו. הרוסיה המהפכנית היתה קרובה. אולם טרומפלדור הציוני הלהיב את שדה, מסר לידינו את החלוץ כשנסע לארץ-ישראל. ביי אדר נפל טרומפלדור בתל חי, בפעולה שביצע אותה על דעת עצמו ובניגוד לדעתם של מנהיגים ציוניים רבים. כששמע יצחק את הבשורה, ידע שאחת הדרך לחייו: לנסוע לארץ-ישראל. להתחיל בנקודה בה סיים יוסף, ייתכן שבלבו כבר ידע כי יהיה טרומפלדור השני.

לא אדם, כי אם שטן

ארץ הנמסר למפעל שבא להני ציח את טרומפלדור — גדוד העבודה.

„הזקן“ יוגם מבקבוק ליד המדורה המרכז של הצעירים

האלוף יצחק שדה (1948) מקבל מיסדר מפקד מלידה

כך חדר לפלמ"ח הפינג'אן והצ'וזבא. מי סביב למדורה נוצר הסגנון שעתידי היה להפוך נחלת הנוער העברי כולו. מסביב למדורה נוצר עוד משהו. היה זה פרי יצירתו האישי של יצחק שדה: המפקד העברי. היה זה דבר יחיד במינו כפי שיצחק שדה השפיע עליהם — לא רק באמצעות הפקודה והציות העיוור, אלא מתוך זהות מחולטת עם מטרות הפקודה ונותן הפקודה. המפקד, כראשון בין חב-רים, שותף לסבל הטוראי ולשמחותיו, אנושי, ענוותן — היה זה יצחק שדה בועיר אנפין.

תמונה זו של מפקד לא היתה רק אידיאל אנושי, פרי נפשו של איש שהיה קודם כל בן-אדם. היא היתה גם פרי תפיסה צבאית חדשה לחלוטין, ועל נקודה זו נתי עורר וויכוח שהחל מטיל את צלו על ההגנה כולה ולא הוכרע מעולם. ראש המטה הכללי של ההגנה היה יעקב דורי, שהיה קודם לכן מפקד מחוז חיפה. תפקידו היה לדאוג לענייני תכנון והדרכה, ולענין למפקדה הארצית (מ"א), שהיא היתה הסמכות המפקדת. אחראית גם לענייני ציוד, משק ויחסי חוץ. המ"א היה מורכב משלושה נציגי ההסתדרות, שלושה אזרחים, נציג הפועל המזרחי ונציג המחלקה המדינית של הסוכנות שהיה ראשה (רמ"א). מאז 1940, משך שש שנים וחצי, היה הרמ"א ציוני-כללי: משה סנה.

הויכוח הגדול התנהל בין שתי סיעות האחת, האורתודוקסית, היתה מורכבת מ יעקב דורי ויוסף רוכל (כיום אבידר), ועם אהודיה הצעירים נמנה יוסף סוקניק (דין). לעומתה התייצבה האסכולה הפלמ"חית, ש בראשה עמד יצחק שדה, כשהוא נתמך על ידי אליהו כהן והפמליה הצעירה, יגאל פינקוביץ (אלון), משה דיין והאחרים. דורי ואנשיו ראו את הדוגמה מצבאות הסדירים ובעיקר בצבא הבריטי, וביקשו להתאים דוגמה זו לתנאי הארץ. ואילו שדה התבסס על מציאות הארץ, השונה לחלוטין מכל דוגמה מבחינה גיאוגרפית, דמוגרפית ופוליטית, ביקש ליצור גוף מקורי ללא כל דוגמה. הפלמ"ח לא היה חיקוי לא לקומנדו הבריטי ולא לפרטי-זנים הרוסים. הוא היה פשוט תשובתו של יצחק שדה לבעיות כפי שהוא ראה אותם.

הויכוח השתרע לאורך כל הבעיות. שדה רצה בצבא המורכב מיחידות קטנות, קליר נשק וקליר-תנועה, המסוגל לפעול בכוח של חוליית (שניים, שלושה איש), מכאן נבע חינוכו של המפקד הנמוך ביותר כאדם החייב ומסוגל להחליט התלטות מרחיקות-לכת באופן עצמאי.

האסכולה של דורי ראתה בפלמ"ח רק אחד משלושה גופי הגנה — ח"ים (חיל המשמר המקומי), ח"ש (חיל השדה ש-היווה עתודה למקרה הצורך) והפלמ"ח. היא רצתה להקציב לפלמ"ח אמצעים כס- (המשך בעמוד 36)

לצאת מן הבסיס, לסייר בשטח, לתקוף את האויב במקום הנוח להן. כך קמו פלוגות לילה של ווינגייט, הפו"ש ואחריו הר ח"ים, חיל השדה, שאנשיו קראו לו, ב-חיבת, חיל יצחק שדה.

גם כל אלה היו תחליפים, לא היה קיים כוח עברי סדיר ועצמאי, שאפשר היה ל-הדריכו כראוי, להפעילו בכל עת. התמורה הגדולה באה עם התקרב רומל לשערי עמק הנגלים. האנגלים הסכימו להקמת פלוגת מחץ עברית, שתפעל בעורף הגרמנים אחרי הכיבוש. יצחק שדה היה למפקדה. ברגע זה התחיל פרק בתולדות הארץ.

התוכניות לכיבוש הגרמנים היו ימי היל-דוח. מכיוון שהיה ברור מראש שיהיה זה מאבק חסר-סיכויים, היתה הפרשה כולה אפספה ברוח מציאותית למחצה. תכניתו של שדה היתה להפוך את הר הכרמל למחסא דא חדש, מבצר אחרון בו יתרכזו יהודי הארץ, מאחורי חומת המגן של הר הגנה.

אולם פרשה זאת הנחילה ירושה. הר צעירים שנועדו לפעול בעורף הגרמנים, מחופשים כערבים, עברו קורס להווי ערבי.

יורם שדה עם אביו (1952) ועם יגאל אלון (השבוע) דור של ממשיכיו

